

Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel? Földi bűnök a társadalmi hitvilágban

Kálmán Cyntia

„Az emberélet útjának felén / egy nagy sötétlő erdőbe jutottam, / mivel az igaz útat nem lelém.” Ezzel az idézettel kezdi Dante Alighieri híres – és a nagyközönség számára talán még inkább hírhedt – művét, az *Isteni színjátékot*. Munkám során tanulmányokat fogok bemutatni és elemezni, amelyek jól prezentálják, mennyire változik a vallásosság szerepe a mai Magyarországon és magában a társadalomban. És hogy írásom érthetővé tegye a kapcsolatot Dante *Divina Commediájával*, az analízis után a bűnhierarchiákra fog áttérni, ezáltal ábrázolván egy világot, ahol a bűnöktől való félelem is egyfajta hitet alakít ki a társadalom vallásosságában.

Babarczy Eszter *Van-e valódi társadalmi igény a kereszténységre a mai Magyarországon?* című tézisében kijelenti, hogy jelenleg a vallási élet közösségformáló ereje Magyarországon nagyon is csekély. Azonban ebben az esetben felmerülhet a kérdés, hogy ez az állítás valóban igaznak bizonyul-e. Valószínűsíthető, hogy ez a közösségformáló erő Magyarországon mégiscsak erőteljes, ha figyelembe vesszük a televíziókban közölt magyarországi istentiszteleteket – megemlíthető a Hit Gyülekezete –, a katolikus rádiókat, vagy a formálódó közösségépítéseket az egyes egyházmegyékben, példaként említve Zselízt (Pásztor 2017). Viszont az elterjedtsége ennek a közösségformálásnak már inkább jogos problémának érződik.

Babarczy a szerinte csekély erőt a „vallás átpolitizáltságának, a felekezetek közti párbeszéd hiányának és az egyházak túlzottan dogma-centrikus, gyakran igen harcos állásfoglalásainak” (Babarczy 2012) tulajdonítja. Ezt azzal próbálja bizonyítani, hogy a keresztény gyülekezeteiket, mint sokszoros funkciót betöltő közösségi hálót ábrázolja, amelynek véleménye szerint előfordul, hogy gyakran nagyobb összefogó hatása van, mint a hitnek. Annak érdekében, hogy ezt alátámassza, egy angol nyelvű cikk kutatásait ismerteti, amely szerint empirikusan bizonyítható tény, hogy a vallásos, templomjáró emberek boldogabbak, de ennek oka nem csupán a hit önmagában is bizonyítható gyógyító-kiegyensúlyozó hatása, hanem főként a közösségi élet és az ebből kialakuló kapcsolatok.

Babarczy ezen kijelentése Alice Park *Religion's Secret to Happiness: It's Friends, Not Faith* című cikkén alapszik. Park arról nyilatkozik, hogy bár sokan azt vélik, hogy a hit ereje vagy éppen egy felsőbb hatalom az, ami miatt a templomba járók elégedettebbek az életükkel, talán ez mégsem ennyire isteni eredetű.

Park professzor Chaeyoon Lim szociológus (Wisconsin-Madison Egyetem) kutatását prezentálja. A *Faith Matters Study* nevezetű felmérés adatokat gyűjtött amerikai felnőttekről 2006 és 2007 között, amelynek köszönhetően Lim és kollégái a következőket állapították meg. Azok közül, akik minden héten igénybe vettek valamilyen vallásos szolgáltatást és közben szoros kapcsolatot alakítottak ki a közösségen belül, 33% állította, hogy rendkívül elégedett az életével; míg azoknak az

aránya, akik bár részt vettek vallásos tevékenységekben, de nem alakítottak ki baráti kapcsolatokat, csak 19%-a (Park 2010).

Lim következtetései ezen belül nemcsak a protestáns, evangélikus vagy katolikus vallásra érvényesek, ugyanúgy alkalmazhatóak a mormon vagy zsidó hívőkre is.

Babarczy a tézisést egy újabb kijelentéssel folytatja, mégpedig hogy „A magyarság az egyik leginkább szekularizálódott ország Európában – a környező országokhoz képest is” (Babarczy 2010). Ennél az állításánál Rosta Gergely *Változó vallásosság Magyarországon* című tanulmányát hozza fel forrásként. Rosta munkája legelején két csoportot különböztet meg a vallási önbesorolás alapján: különbséget tesz „az egyház tanítása szerint” és a „maga módján” valóság között (Rosta 2009). Ez a két fajta csoport Tomka Miklós 1970-es évekbeli magyarországi vizsgálatain alapszik. Rosta a munkájában számszerű kutatásokon alapulva kijelenti, hogy „Két olyan hittartalom van, melyben közel azonos arányban hisz a két csoport: Isten (100, illetve 91%), valamint a reinkarnáció (28, illetve 26%)” (Rosta 2009).

Azonban pontosan ennél a kijelentésnél merül fel egy érdekes megállapítás, amellyel a munkám további része is foglalkozik: „Az összes többi, keresztény alapú hittételben az egyház tanítása szerint vallásosak nagy többsége hisz, a maguk módján vallásosak nagyobb része nem hisz (kivéve a bűnt, ahol valamivel 50% alatti az elutasítók aránya)” (Rosta 2009). Kivéve a bűnt, olvashatjuk, amiben még az elutasítók több mint fele is hisz. Ugyanakkor felvetődik a kérdés, hogy ha mindkét csoportban ennyire nagy a bűnökben való hit aránya, miért olyan erős a kétely a pokol létevel kapcsolatban (Rosta 2009) – és ez alatt nemcsak a maguk módján vallásosak csoportja értendő, hanem az egyház tanítása szerintiék is.

Babarczy személy szerint pontosan ebben látja a kereszténység jelentőségét és a tétlenség hiányát is. Hogy teljes képet adjon, összekapcsolja ezt a nézetét – mint tudományos kutató a magyar anómia¹³ területén – az ún. magyar „tanult tehetetlenség” tartalmával. Állítja, hogy „a magyar társadalomban más anómiás értékek mellett jellemző a bizalomhiány és – az elesettek esetében – a teljes reménytelenség és kiábrándultság” (Babarczy 2012). Véleménye szerint a magyar társadalom nem hisz abban, hogy a bűn elnyerné méltó büntetését, az erény pedig jutalmát.

De mi is tulajdonképpen a bűn? És hogyan kapcsolódik a pokol nézetéhez?

A bűnt alapvetően erkölcsi fogalomként definiálhatjuk, amelyet a filozófia próbál meghatározni. Bűnnek szokás minden olyan tevékenységet vagy állapotot nevezni, amely rossznak vagy elmarasztalhatónak számít, tehát fennálló morális értékrendet sért. Bár jól ismerhető maga a büntető törvénykönyv, még a mai társadalomban és korban is előfordulnak olyan „bűnbeesések” – s nemcsak a puritánabb jellegű múlt szálai között –, amelyeket bár a törvénykönyv nem ítél el, elkövetésükért néhányan mégis igazságítéletet követelnek.

„Nincs ember, ki ne vétkeznék” (TÓB 12,10 idézi Wappler 2016) – így szól a Biblia. Az egyház által hét főbűn ismert: kevélység, fősvénység, bujaság, irigység, harag, torkosság, jóra való restség; ezekhez azonban az egyház már újabbakat is

¹³ A társadalomban a közös értékek, normák meggyengülését jelenti, azt az állapotot, amelyben a társadalom szabályozó hatása nem vagy nem eléggé érvényesül, pl. ha az egyén úgy látja, hogy csak helytelen eszközökkel érhet el megfelelő életkörülményeket, életminőséget.

rendelt, valamint az eredetileg nyolc főbűnt Gergely pápa hétre csökkentette, amikor a szomorúságot és a restséget összevonta.

A társadalom nézetében élesen él a kép, hogy ha gyarló életet élünk, halálunk után nem más, mint a pokol legsötétebb bugyrai várnak bűnös lelkünkre. És bár ahogy a kutatásokból kiderült, sokan elvetik a pokolban való hitet, még mindig ott marad a kérdés: miért van akkor hatalma a bűnöktől való félelemnek az életünkben? Miért fontos számunkra annyira a bűnök bocsánata?

Ismét Babarczyt idézve: „Vannak olyan rettenetes terhek az életünkön – személyesen, társadalmi csoportonként és nemzetként –, amelyek következtében súlyos anómiás válságba kerültünk. Egyszerűbben fogalmazva: nem tudunk különbséget tenni jó és rossz között. Nem hiszünk abban, hogy érdemes a bűnnel felvenni a harcot, illetve csak annyiban, amennyiben ez »másvalakinek« a bűne” (Babarczy 2012).

A pokolról alkotott legismertebb fogalom pedig nem másnak, mint a már fentebb említett és idézett költőnek tudható be, akiről jól tudjuk önnön szavai által: „születésére nézve firenzei, erkölceit tekintve nem az” (Alighieri 1974). Dante Alighieri pokolképére nagy hatással volt a görög mitológia – Platón avilágképe, vagy Odüsszeusz és Aeneas avilági utazása. Viszont mindenképpen fontos megemlíteni, hogy ő volt az első, aki ténylegesen elkülönítette az igazi poklot: szétválasztva a világot Pokolra, Purgatóriumra és Paradicsomra.

Sokunk szeme előtt lebeghet a kép – akár hisszük, akár nem –, ahogy a pokol nagy, tölcészerű alakját megtöltik az egyre jobban szűkülő körök: mindezt a nagyszerű festőnek, Sandro Botticellinek és a világhírű *Inferno* térképének köszönhetően. És ami még inkább ideköthető, azok a bűnös lelkek alakjai, kiknek egyetlen céljuk a bűntől való megszabadulás, bár tudjuk, hogy ez nem lehetséges. Örök kárhozatra ítélve szenvednek az ámulók, a fősvények, az eretnekek, a torkosok, a megbízhatatlanok, de még a meg nem keresztelt emberek is; míg a pokol legmélyén találjuk a háromfejű Sátánt, magát Lucifert, a Cocitus-tó vizébe fagyva, miközben a legsúlyosabb gaztett elkövetéséért gyötrődik; azaz az egész emberiség bűnét testesíti meg.

Talán pont azért fontos figyelembe venni Dante poklát, mert nem egyszerűen reményvesztett nézet a halál utáni szenvedésről. Dante harmincöt éves *Színjátéka* kezdetén, ami a Biblia szerinti várható élettartam fele. Ő nem csak egy szörnyűséges lezárást tár elénk: a bűneiért való megbocsátást keresi, az önerőből akaró változást, és pontosan ezért lehet kulcsfontosságú a társadalom számára is a bűnben való hit.

Hisz a pokol bugyrai is egy titkos ajtóval végződnek, ami egyben egy új nyitás is lehet a hit felé: „Sic itur ad astra” – „és így jutottunk ki a csillagokhoz” (Alighieri 1974).

Irodalom

Alighieri, Dante (1974): *Isteni színjáték*. Budapest, Európa Könyvkiadó.

Babarczy Eszter (2012): *Van-e valódi társadalmi igény a kereszténységre a mai Magyarországon*. Online: www.egyhaziestarsadalom.hu/mpr-konferenciak/babarczy-eszter-tezi-sek/ [2017.06.05.]

Park, Alice (2010): *Religion's Secret to Happiness. It's Friends, Not Faith*. Online: www.he-

althland.time.com/2010/12/12/religions-secret-to-happiness-its-friends-not-faith/
[2017.06.05.]

Pásztor Péter (2017): *Példamutató közösségépítés a Barsi Egyházmegyében*. Online: www.felvidek.ma/2017/05/peldamutato-kozossegepites-a-barsi-egyhazmegyeben/ [2017.06.05]

Rosta Gergely (2009): *Vallásosság a mai Magyarországon*. Online: www.forsense.hu/tarsadalom/muhely-tanulmanyok-valtozo-vallasossag-magyarorszagon [2017.06.05]

Tarnay Brunó (1994): *Katolicizmus és kultuszok*. Pannonhalma, Bencés Kiadó.

Wappler József (2016): *Bűnök és erények a Bibliában*. Budapest, Tinta Könyvkiadó.